

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-13>

УДК 332.1:351.778+711+005.52

Лівандовська Олена Артемівнаасистент кафедри публічного управління та
адміністрування і міжнародної економіки,
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2676-8635>**Камашев Анатолій Володимирович**начальник відділу,
Фінансовий відділ Шевченківської сільської ради
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4328-8775>**Olena Livandovskaya**

Mykolayiv National Agrarian University

Anatolii Kamashev

Financial Department of the Shevchenkiv Village Council

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЙ: УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТА ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

AN INTEGRATED APPROACH TO THE RESTORATION OF TERRITORIES: DEVELOPMENT MANAGEMENT AND INFRASTRUCTURE PROVISION

Анотація. У статті обґрунтовано інтегрований підхід до відновлення територій як ключовий механізм формування сталого посткризового середовища. Визначено, що ефективність інтегрованого підходу забезпечується поєднанням просторового планування, інфраструктурного розвитку та стратегічного управління. Акцент зроблено на інституціоналізації координації між різнорівневими суб'єктами управління, розвитку публічно-приватного партнерства та запровадженні геоінформаційних технологій. Розкрито значення концепції інтегрованого розвитку територіальних громад як інструменту стратегічного планування та зауважено, що важливою умовою її ефективної реалізації виступає нормативне й методологічне забезпечення, що зосереджується на залученні місцевих стейкхолдерів і застосуванні цифрових інструментів.

Ключові слова: інтегрований підхід, відновлення територій, місцеве самоврядування, сталий розвиток, інфраструктурне забезпечення, просторове планування, публічно-приватне партнерство.

Summary. The article substantiates an integrated approach to the recovery of territories, emphasizing its significance as a key mechanism for shaping a resilient post-crisis environment. The integrated approach is interpreted as a comprehensive model of organizing spatial, socio-economic, and institutional processes at the local level, enabling a systemic vision of territorial transformation. The study highlights the importance of aligning development management with spatial planning and infrastructure policies through multilevel governance and coordination between local authorities and stakeholders. Special attention is paid to the institutionalization of coordination procedures, development of public-private partnerships, and use of geographic information systems in decision-making. The concept of integrated territorial development is presented as a strategic planning tool initiated by local governments with broad stakeholder engagement. The article emphasizes the role of local indicators of well-being that reflect the spatial, socio-cultural, and economic specifics of each community. The integration of sustainability principles and digital innovation into territorial development planning is also addressed. Furthermore, the methodological triad of “compliance – evaluation – synergy” is proposed as a conceptual basis for adaptive and effective decision-making. It ensures the coherence between formal regulatory frameworks and flexible local governance instruments, aligning policy outcomes with the dynamic needs of recovering communities. The article reveals the significance of the concept of integrated development of territorial communities as a strategic planning tool and notes that an important condition for its effective implementation is regulatory and methodological support, which focuses on the involvement of local stakeholders and the use of digital tools. It is noted that the formation of multifunctional space, development of local indicators of well-being and introduction of new forms of public-private partnerships contribute to the achievement of sustainable development goals.

Keywords: integrated approach, territorial restoration, local self-government, sustainable development, infrastructure provision, spatial planning, public-private partnership.

Постановка проблеми. У сучасних умовах децентралізації та післякризового відновлення територій актуалізується потреба у впровадженні інтегрованого підходу до управління розвитком територіальних громад, що дає змогу комплексно враховувати просторові, соціально-економічні, містобудівні та інституційні чинники. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження теоретичних засад, організаційно-процедурних параметрів та інструментально-управлінських аспектів інтегрованого підходу, як основи сталого та адаптивного розвитку територіальних громад в умовах динамічних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує зростаючу увагу науковців до комплексного осмислення процесів відновлення територій, що дозволяє формувати цілісне бачення інтегрованого підходу до їх розбудови. Так, М. Іжа та Т. Пахомова окреслюють концептуальні засади інноваційних механізмів публічного управління відновленням територій, акцентуючи увагу на необхідності оновлення управлінської парадигми в умовах трансформаційних викликів [1]. Розвиваючи цю проблематику, Е. Бойченко та Я. Нікітіна зосереджують увагу на методичних підходах до запровадження спеціального правового режиму як інструменту активізації відновлювальних процесів і стимулювання розвитку уражених територій [2]. Натомість Д. Турчак аналізує особливості застосування механізмів відновлення з урахуванням функціонального типування територій, що дає змогу підвищити ефективність управлінських рішень з урахуванням специфіки просторового розвитку [3]. Окремим напрямом сучасних досліджень є проблематика інфраструктурного забезпечення, яку висвітлюють О. Шпатакова, Р. Іваненко та М. Погребиський, підкреслюючи ключову роль критичної інфраструктури у стабілізації життєдіяльності на деокупованих територіях [4]. Своєю чергою О. Перепелюкова та О. Попело аналізують регіональні особливості інфраструктурного розвитку сільських територій у повоєнний період, наголошуючи на необхідності збалансованого ресурсного забезпечення та територіальної інтеграції [5]. При цьому, С. Гречана обґрунтовує доцільність застосування інтегрованого підходу до ефективної розбудови територій відновлення [6]. О. Лівандовська розглядає формування ефективної системи управління повоєнним розвитком на основі вивчення міжнародного досвіду, що дозволяє адаптувати кращі світові практики до національного контексту [7]. Крім того, дослідниця обґрунтовує концепцію «зеленого» повоєнного відновлення, акцентуючи увагу на важливості екологічної модернізації територіальних громад як чинника довгострокової стійкості та сталого розвитку [8].

Незважаючи на наявні наукові напрацювання, залишається невирішеним питання відсутності цілісної моделі інтегрованого підходу, яка б поєд-

нувала управлінські механізми та інфраструктурне забезпечення як взаємопов'язані елементи посткризового розвитку.

Метою статті є обґрунтування інтегрованого підходу до відновлення територій з акцентом на управління розвитком та інфраструктурне забезпечення як ключові чинники формування стійкого посткризового середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Статистичні дані оновленої оцінки RDNA4 свідчать про надзвичайний масштаб втрат та обсяг потреб, які формують критичні орієнтири для управлінських рішень і планування інфраструктурної політики. Загальна вартість відновлення України оцінюється у 524 млрд дол. США, що майже втричі перевищує номінальний ВВП країни за 2024 рік, при цьому лише у 2025 році фінансовий дефіцит відновлення становить майже 10 млрд дол. США. Найбільших збитків зазнали житловий (84 млрд дол.), транспортний (78 млрд дол.) та енергетичний (68 млрд дол.) сектори, що вимагає пріоритетного фінансування та інтеграції галузевих рішень у єдину стратегію. Значущим є факт, що 72% усієї прямої шкоди припадає на прикордонні регіони, що вимагає територіально диференційованого підходу до управління розвитком. Роль приватного сектору визначається як потенційно здатна покрити третину інвестиційних потреб, що підкреслює необхідність формування стійких партнерств у моделі післякризового відновлення [9]. Представлені дані обґрунтовують необхідність впровадження інтегрованого підходу, який поєднує управлінські механізми, інфраструктурне відновлення та просторову справедливість, орієнтуючись на довгострокову стійкість і відповідність стандартам ЄС.

Інтегрований підхід у діяльності органів місцевого самоврядування щодо відновлення та розвитку територіальних громад доцільно інтерпретувати як цілісну модель організації об'єктів і процесів на певній території, що дозволяє сформувати уявлення про її сучасний стан і бажаний вектор трансформації. У зв'язку з цим зазначений підхід забезпечує системне бачення шляхів розвитку територіальної громади та інструментів управління відповідними змінами.

З огляду на зазначене, інтегрований підхід слід визначати як механізм багаторівневої, узгодженої та скоординованої взаємодії між органами місцевого самоврядування та всіма залученими суб'єктами управління, спрямованої на комплексну реалізацію просторових, містобудівних, міжгалузевих і соціально-економічних пріоритетів місцевої політики відновлення й розвитку. При цьому враховуються унікальні характеристики, наявні ресурси та потенціал громади, що у підсумку має забезпечити її розвиток як єдиної соціально-економічної системи в умовах складної внутрішньої та зовнішньої ситуації [10, с. 20].

У контексті реалізації інтегрованого підходу особливого значення набуває інституціоналізація процедур координації між різнорівневими суб'єктами управління, що передбачає не лише формальне узгодження стратегічних цілей, а й створення ефективних інструментів взаємодії у процесі планування та реалізації відновлювальних заходів. Це потребує впровадження механізмів багаторівневого врегулювання, які дозволяють поєднати просторове планування з галузевими політиками, з урахуванням соціально-економічної специфіки території.

Процеси інтегрованого відновлення територіальних громад повинні здійснюватися на основі чинної нормативно-правової бази, яка встановлює вимоги до системи стратегічного та просторового планування. У цьому контексті ключову роль відіграє Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» [11], що закріплює поняття концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади як одного з основоположних документів планувального характеру. Відповідно до вказаного Закону, концепція інтегрованого розвитку території громади розглядається як документ стратегічного планування, що може розроблятися за ініціативою органу місцевого самоврядування з обов'язковим залученням основних учасників місцевого розвитку – мешканців, підприємницьких структур, а також інших суб'єктів, які провадять або планують провадити господарську діяльність на відповідній території. Змістовно концепція охоплює визначення довгострокових, міждисциплінарних, просторових та соціально-економічних пріоритетів розвитку, які своєю чергою формують вихідну основу для підготовки містобудівної документації на місцевому рівні.

У цьому зв'язку набуває значення формування методологічного підґрунтя, що поєднує інструменти просторового планування з адаптивними підходами до управління розвитком територій. Зокрема, інтеграція інфраструктурної політики з механізмами стратегічного управління дозволяє підвищити рівень стійкості громад до сучасних викликів – як природних, так і соціоекономічних. Такий підхід передбачає не лише нормативне закріплення процедур, а й розроблення гнучких моделей управління, здатних реагувати на зміни середовища розвитку.

Відповідно до нормативно-правових актів у сфері місцевого розвитку, порядок формування концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади закріплено Наказом Міністерства розвитку громад та територій України №172 від 22 вересня 2022 року [12]. Цей документ визначає організаційно-процедурні засади створення концепції як одного з ключових інструментів стратегічного планування на місцевому рівні. У межах визначеної методології до завдань

концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади належать, насамперед, забезпечення прозорості та відкритості процесу планування, що створює передумови для залучення мешканців громади, потенційних інвесторів та інших заінтересованих сторін до прийняття управлінських рішень.

У сучасних умовах розбудови територіальної спроможності важливим є поєднання концептуального планування з інструментами проєктного менеджменту, що дозволяє реалізувати стратегічні завдання через конкретні ініціативи. При цьому інституціоналізація публічно-приватного партнерства виступає додатковим засобом посилення реалізаційного потенціалу концепції.

Слід підкреслити, що запровадження інтегрованого підходу до процесів відновлення територіальних громад, що постраждали внаслідок зовнішніх чи внутрішніх деструктивних впливів, є доцільним у контексті забезпечення ефективної реалізації стратегій розвитку з урахуванням актуальних викликів. У цьому аспекті вагомим методологічним орієнтиром виступає концептуальна тріада «комплаєнс – оцінка – синергія», що, у взаємозв'язку, формує цілісну систему управлінських рішень, адаптованих до потреб громад-територій відновлення. Застосування зазначеної тріади у практиці стратегічного планування дозволяє забезпечити взаємозв'язок між формальними нормативними вимогами та гнучкими інструментами адаптивного управління. Така системна орієнтація підвищує не лише ефективність управлінських процесів, а й забезпечує їхню відповідність соціальним очікуванням та потребам конкретних локальних спільнот [6, с. 109].

З огляду на зазначене, використання інтегрованого підходу створює передумови для оптимізації системи управління розвитком громади. Передусім це стосується підтримки процесів розроблення проєктів відновлення та забезпечення їх професійного консультативного супроводу.

У сучасних умовах реалізації заходів із відновлення територій особливої актуальності набуває питання інтеграції механізмів проєктного управління в систему публічного адміністрування. Така потреба зумовлена специфікою джерел фінансування відповідних процесів, оскільки значна частина міжнародної підтримки надається у вигляді кредитів, грантів або цільових проєктів розвитку. Зважаючи на це, ефективне освоєння зовнішніх фінансових ресурсів передбачає наявність у суб'єктів управління не лише загальних управлінських компетенцій, а й спеціалізованих знань і практичних навичок у сфері підготовки, реалізації та супроводу проєктів [1, с. 8]. У такому контексті виправданим є формування окремих професійних траєкторій для публічних службовців, які працюють із проєктами відновлення. Це стосується як інституційного впровадження спеціалізованої

підготовки, так і розроблення галузевих стандартів компетентності в сфері кризового управління та відновлення.

Механізми відновлення та подальшого розвитку України формуються з урахуванням регіональної специфіки, що зумовлює необхідність їх адаптації до функціональних характеристик окремих територій. Приналежність адміністративно-територіальної одиниці до певного типу функціонального призначення безпосередньо впливає на змістовне наповнення, інтенсивність і пріоритетність заходів, спрямованих на її стабілізацію та зростання [3, с. 13]. Розроблення типології територій відповідно до їхнього функціонального потенціалу дозволяє сформулювати адаптивні моделі стратегічного планування, в яких пріоритети визначаються на основі синтезу просторового аналізу, демографічних характеристик і показників стійкості. Це дає змогу поєднати секторальну логіку розвитку з міждисциплінарним баченням простору.

Водночас існує низка спільних викликів, характерних для всіх типів територій. До них, зокрема, належать потреби в активізації економічної діяльності, подоланні негативних демографічних тенденцій, пов'язаних із міграцією, та формуванні безпечного і сприятливого для життя середовища для всіх соціальних груп. Слід зазначити, що на початкових етапах реалізації політики відновлення очікується наявність значного дисбалансу між ресурсами та можливостями окремих регіонів. Особливо це стосується адміністративно-територіальних одиниць, які зазнали суттєвих втрат унаслідок бойових дій і які згідно з чинним законодавством класифікуються як території відновлення. Такі громади перебувають у найбільш уразливому становищі, а відтак потребують застосування спеціалізованих і адресних підходів у процесі відновлення [3, с. 13].

Одним із ключових чинників, що визначає ефективність процесів відновлення та інфраструктурної розбудови територій, які зазнали пошкоджень унаслідок збройної агресії, є активне залучення інвестиційних ресурсів до їхніх локальних економік. У зв'язку з цим особливого значення набуває впровадження спеціального режиму відновлення та стимулювання розвитку територій, основною метою якого є залучення фінансових потоків для реалізації заходів із відновлення зруйнованої інфраструктури та забезпечення її подальшого сталого функціонування. Водночас зазначений режим покликаний виконувати не лише локальну функцію відновлення конкретної території, де його запроваджено, а й бути системним інструментом підтримки економічного розвитку країни загалом. Це дозволяє інтегрувати місцеві ініціативи у ширший контекст національної економічної політики [2, с. 102].

Комплексне бачення управління відновленням територій передбачає взаємодію кількох рівнів публічного адміністрування, зокрема національного, регіонального та місцевого. У цьому зв'язку набуває актуальності створення багаторівневих координаційних платформ, які дозволяють консолідувати зусилля різних стейкхолдерів та забезпечити синергію у реалізації відновлювальних програм.

Водночас перспективи відновлення критичної інфраструктури на деокупованих територіях України обумовлюються сукупністю чинників, серед яких ключовими є темпи звільнення відповідних територій, імовірність повторної ескалації або відновлення нестабільності, рівень руйнувань, спричинених бойовими діями, а також доступність і динаміка залучення інвестиційних ресурсів. Вагомим залишається також рівень підтримки з боку внутрішніх і зовнішніх суб'єктів, зокрема українського та іноземного бізнесу, зацікавленого у фінансуванні проєктів модернізації об'єктів інфраструктурного призначення [4].

У цьому зв'язку важливо розглядати питання критичної інфраструктури не лише як технічний або будівельний виклик, а як компонент національної безпеки. Це передбачає формування інституційно спроможної системи управління ризиками, яка забезпечить оперативне реагування на загрози, адаптацію до нових безпекових умов та зменшення вразливості інфраструктурних систем. Інституціоналізація процесів оцінювання ризиків і потенціалу територій може стати основою для більш ефективного ресурсного планування.

При цьому інфраструктурний розвиток сільських територій у повоєнний період зумовлений сукупністю взаємопов'язаних чинників, серед яких провідну роль відіграє ступінь руйнації матеріально-технічної бази та потреба у відновленні базових послуг, таких як транспортне сполучення, енергозабезпечення та водопостачання [5, с. 121]. Особливу увагу в цьому процесі слід приділити адаптації моделей відновлення до специфіки сільських територій, які зазвичай мають обмежений доступ до фінансових, управлінських і кадрових ресурсів.

Відбудова зазначених елементів інфраструктури потребує не лише внутрішніх ресурсів, а й залучення міжнародної економічної допомоги, спрямованої на реконструкцію житлового фонду, систем комунікацій і сільськогосподарських угідь. У цьому контексті особливо актуальним є формування сприятливих умов для повернення населення до сільських територій, що передбачає забезпечення базових соціально-побутових потреб та створення можливостей для працевлаштування, зокрема шляхом підтримки малого та середнього підприємництва. Водночас державна політика та ініціативи місцевих

органів влади мають бути орієнтовані на стимулювання житлового будівництва й розвиток економічної активності на місцях, з урахуванням природно-ресурсного потенціалу конкретних територій [5, с. 121].

З огляду на викладене, постає потреба в систематизації основних елементів інтегрованого підходу до відновлення територій, який поєднує соціально-економічні, інфраструктурні та управлінські аспекти. Узагальнена характеристика цього підходу наведена в таблиці 1.

Отже, відзначимо, що інтегрований підхід до відновлення територій охоплює комплекс управлінських, нормативних, соціальних, технологічних та екологічних аспектів, спрямованих на формування стійкого та гармонійного середовища. Це забезпечує системність планування, ефективну взаємодію між усіма учасниками процесу

та раціональне використання ресурсів на основі чітко визначених стратегічних орієнтирів.

Висновки. Узагальнюючи викладене, доцільно відзначити, що впровадження інтегрованого підходу до відновлення територій забезпечує системну трансформацію простору через координацію дій різнорівневих суб'єктів управління, стратегічне планування та інституціоналізацію процедур взаємодії. Важливою умовою його ефективної реалізації виступає нормативне й методологічне забезпечення, зокрема на основі концепції інтегрованого розвитку, що зосереджується на залученні місцевих стейкхолдерів і застосуванні цифрових інструментів. При цьому формування багатофункціонального простору, розвиток локальних індикаторів добробуту та впровадження нових форм публічно-приватного партнерства сприяють досягненню цілей сталого розвитку.

Таблиця 1 – Характеристика інтегрованого підходу до відновлення територій

Основні аспекти	Особливості	Результати
Цілісна модель організації об'єктів і процесів на території	Формує уявлення про поточний стан та бажаний вектор трансформації територіальної громади.	Забезпечення системного бачення шляхів розвитку та механізмів управління.
Механізм багаторівневої взаємодії	Координація дій між органами місцевого самоврядування, державними органами, бізнесом та громадянами.	Створення єдиної соціально-економічної системи в умовах складного середовища.
Нормативно-правова основа	Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності», Наказ Мін. розвитку громад, територій «Про затвердження Порядку формування Концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади» – регламентують створення Концепції інтегрованого розвитку.	Законодавче закріплення планувальної документації як інструменту розвитку.
Стратегічне планування	Визначення просторових, соціально-економічних і міжгалузевих пріоритетів розвитку.	Підвищення якості життя, доступність, сталий розвиток.
Просторове планування	Адаптація громадського простору до потреб різних груп населення, мобільність і розселення.	Гармонізація міграційних процесів та інклюзивність середовища.
Залучення учасників	Участь мешканців, підприємців, інвесторів у процесі планування.	Прозорість, відкритість і легітимність управлінських рішень.
Технологічна інтеграція	Використання геопросторових даних, цифрових рішень.	Моніторинг якості життя, обґрунтованість управлінських дій.
Мультифункціональність територій	Поєднання соціальних, економічних і екологічних функцій.	Раціональне використання ресурсів, зростання соціального капіталу.
Управління ресурсами та екологія	Поводження з відходами, управління природними ресурсами, адаптація до кліматичних змін.	Покращення екологічного стану громади.
Інституційна медіація	Постійна взаємодія між владою, бізнесом та громадянським суспільством.	Узгодженість дій, підвищення комунікаційного потенціалу.
Фінансування та партнерство	Розвиток державно-приватного партнерства, соціального підприємництва.	Удосконалення фінансових інструментів та підтримка спільних ініціатив.
Методологічна основа	Концептуальна тріада «комплаєнс – оцінка – синергія».	Формування адаптованої системи управління відновленням.
Моніторинг відновлення	Аналіз динаміки змін на основі даних і показників.	Об'єктивна оцінка ефективності заходів і стратегій.

Джерело: складено на основі [1–8; 10–13]

Список використаних джерел:

1. Іжа М., Пахомова Т. Концептуальні підходи до інноваційних механізмів публічного управління відновленням територій. *Аспекти публічного управління*. 2022. № 10(3). С. 5–10.
2. Бойченко Е. Б., Нікітіна Я. О. Методичні підходи до обґрунтування спеціального режиму відновлення та стимулювання розвитку територій України. *Економічний простір*. 2022. № 182. С. 101–105.
3. Турчак Д. В. Особливості застосування механізмів відновлення та розвитку територій відповідно до функціональних типів. *Територіальний розвиток та регіональна економіка*. 2023. Випуск 6(164). С. 10–15.
4. Шпатакова О. Л., Іваненко Р. О., Погребиський М. Л. Перспективи відновлення критичної інфраструктури на деокупованих територіях України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1441/1386> (дата звернення: 05.05.2025).
5. Перепелюкова О. В., Попело О. В. Регіональні особливості інфраструктурного розвитку сільських територій у період повоєнного відновлення. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 2(38). С. 115–124.
6. Гречана С. Інтегрований підхід до забезпечення ефективності розбудови територій відновлення. Еколого-правові детермінанти соціально-економічного розвитку держави: виклики воєнного часу та перспективи повоєнного відновлення: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 26 квітня 2024 р.). за заг. ред. В. А. Устименка; НАН України, ДУ «ІEPД імені В. К. Мамутова НАН України». Київ, 2024. С. 105–109.
7. Лівандовська О. Формування системи управління повоєнним розвитком територій: міжнародний досвід. Сучасні перспективи глобальних наукових рішень: матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Берген, Норвегія, 7–9 жовтня 2024 р.). European Open Science Space, 2024. С. 89–94.
8. Лівандовська О. А. Сучасна модель зеленого повоєнного відновлення територіальних громад. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 5(23). С. 33–37.
9. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (дата звернення: 05.05.2025).
10. Інтегрований підхід до відновлення та розвитку громади: методичні рекомендації для органів місцевого самоврядування. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-12/metodyka_samootsinky.pdf (дата звернення: 05.05.2025).
11. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 05.05.2025).
12. Про затвердження Порядку формування Концепції інтегрованого розвитку території територіальної громади: Мін. розвитку громад, територ.; Наказ, Порядок від 22.09.2022 № 172. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-22#Text> (дата звернення: 05.05.2025).
13. Про внесення змін до Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 № 940. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.05.2025).

References:

1. Izha M., Pakhomova T. (2022). Kontseptualni pidkhody do innovatsiinykh mekhanizmv publichnoho upravlinnia vidnovlenniam terytorii [Conceptual approaches to innovative mechanisms of public administration of territorial restoration]. *Aspekty publichnoho upravlinnia*, 10(3), 5–10. (in Ukrainian)
2. Boichenko E. B., Nikitina Ya. O. (2022). Metodychni pidkhody do obgruntuvannia spetsialnoho rezhymu vidnovlennia ta stymuliuvannia rozvytku terytorii Ukrainy [Methodological approaches to substantiating the special regime for the restoration and stimulation of the development of the territories of Ukraine]. *Ekonomichnyi prostir*, 182, 101–105. (in Ukrainian)
3. Turchak D. V. (2023). Osoblyvosti zastosuvannia mekhanizmv vidnovlennia ta rozvytku terytorii vidpovidno do funktsionalnykh typiv [Features of the application of mechanisms for the restoration and development of territories in accordance with functional types]. *Terytorialnyi rozvytok ta rehionalna ekonomika*, 6(164), 10–15. (in Ukrainian)
4. Shpatakova O. L., Ivanenko R. O., Pohrebytskyi M. L. (2022). Perspektyvy vidnovlennia krytychnoi infrastruktury na deokupovanykh terytoriiakh Ukrainy [Prospects for the restoration of critical infrastructure in the de-occupied territories of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 40. Available at: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1441/1386> (in Ukrainian)
5. Perepeliukova O. V., Popelo O. V. (2024). Rehionalni osoblyvosti infrastrukturnoho rozvytku silskykh terytorii u period povoiennoho vidnovlennia [Regional features of infrastructure development of rural areas in the period of post-war recovery]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, 2(38), 115–124. (in Ukrainian)
6. Hrechana S. (2024). Intehrovanyi pidkhid do zabezpechennia efektyvnosti rozbudovy terytorii vidnovlennia [An integrated approach to ensuring the effectiveness of the development of recovery areas]. *Ekoloho-pravovi determinanty sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy: vyklyky voiennoho chasu ta perspektyvy povoiennoho vidnovlennia: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 26 kvitnia 2024 r.). za zah. red. V. A. Ustymenka; NAN Ukrainy, DU “IEPD imeni V. K. Mamutova NAN Ukrainy”. Kyiv, 105–109. (in Ukrainian)
7. Livandovska O. (2024). Formuvannia systemy upravlinnia povoiennym rozvytkom terytorii: mizhnarodnyi dosvid [Formation of a system for managing the post-war development of territories: international experience]. *Suchasni perspektyvy hlobalnykh naukovykh rishen: materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Berhen, Norvehiia, 7–9 zhovtnia 2024 r.). European Open Science Space, 89–94. (in Ukrainian)

8. Livandovska O. A. (2024). Suchasna model zelenoho povoiennoho vidnovlennia terytorialnykh hromad [Modern model of green post-war restoration of territorial communities]. *Aktualni pytannia u suchasnii nautsi*, 5(23), 33–37. (in Ukrainian)
9. Onovlena otsinka potreb Ukrainy na vidnovlennia ta vidbudovu [Updated assessment of Ukraine's recovery and reconstruction needs]. Available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released> (in Ukrainian)
10. Intehrovanyi pidkhid do vidnovlennia ta rozvytku hromady: metodychni rekomendatsii dlia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia [Integrated approach to community recovery and development: methodological recommendations for local self-government bodies]. Available at: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-12/metodyka_samootsinky.pdf (in Ukrainian)
11. Pro rehuliuвання mistobudivnoi diialnosti: Zakon Ukrainy vid 17.02.2011 № 3038-VI [On the regulation of urban development: Law of Ukraine of 17.02.2011 No. 3038-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (in Ukrainian)
12. Pro zatverdzhennia Poriadku formuvannia Kontseptsii intehrovanoho rozvytku terytorii terytorialnoi hromady: Min. rozvytku hromad. terytor.; Nakaz, Poriadok vid 22.09.2022 № 172 [On Approval of the Procedure for Formation of the Concept of Integrated Development of the Territorial Community: Ministry of Community Development of Ukraine; Order, Procedure of 22.09.2022 No. 172]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1421-22#Text> (in Ukrainian)
13. Pro vnesennia zmin do Derzhavnoi stratehii rehionalnogo rozvytku na 2021–2027 roky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13.08.2024 № 940 [On Amendments to the State Strategy for Regional Development for 2021–2027: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 13.08.2024 No. 940]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/940-2024-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 06.05.2025